

Araş. Gör. Makbule ALTINDAL

TÜRK HUKUKUNDA GEMİ MİLLİYETİ

60. Yıl
FILİZ KİTABEVİ
2023

KASIM 2023

ISBN: 978-975-368-934-2

BASKI - CİLT

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Matbaacı Sertifika Numarası: 48596

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(850) 441 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com
bilgi@filizkitabevi.com
Yayıncı Sertifika Numarası: 48596

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

Anneme ve Babama...

SUNUŞ

Makbule Altındal tarafından kaleme alınan ‘‘Türk Hukukunda Gemi Milliyeti’’ isimli alışma, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Danışmanlığını üstlendiğim tez çalışması, 2022 yılında Doç. Dr. Aslıhan Sevinç-Kuyucu ve Dr. Öğr. Ü. Gülfer Kuyucu-Meriç’in yer aldığı jüri önünde savunulmuş; oybirliği ile başarılı bulunmuştur. Yayın sürecinde jüri üyelerinin değerli katkıları dikkate alınarak çalışma tekrar gözden geçirilmiştir.

Çalışmada öncelikle gemi milliyeti kavramı üzerinde durulmuş ve bu çerçevede gerçek bağ kriteri incelenmiştir. Gemi milliyetinin uluslararası antlaşmalarda ne şekilde düzenlendiği, 1958 Cenevre Açık Deniz Sözleşmesi, 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi ve 1986 Gemilerin Tescil Şartları Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi çerçevesinde ele alınmıştır. Türk hukuku bakımından ise konu, Türk bayrağını çekme hakkının kazanılması ve kullanılmasına ilişkin düzenlemeler bağlamında detaylı şekilde incelenmiştir. Son olarak, bir geminin Türk bayrağını çekme hakkına sahip olmasının sonuçları üzerinde durulmuş; bu kapsamda kabotaj tekelinden yararlanma ve Milli Gemi Sicili’ne kayıt imkanları incelenmiştir. Ayrıca Türk bayraklı bir geminin, bayrak devleti olarak Türkiye’nin denizde can, mal ve çevre emniyetinin sağlanmasına yönelik düzenlemelerine tâbi olduğu dikkate alınarak, bu düzenlemelere değinilmiştir.

Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Deniz Hukuku Ana Bilim Dalı’nda araştırma görevlisi olan Makbule Altındal, doktora çalışmalarını yürütmek üzere 2023 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Deniz Hukuku Ana Bilim Dalı’nda görevlendirilmiştir. Gerek yüksek lisans tez danışmanlığını yürüttüğüm süreçte, gerekse ana bilim dalımızda görevlendirilmesi sonrasında, gayreti ve alışkanlığı ile kendini göstermiştir. Altındal’ın akademik hayatının henüz başında kaleme kaldığı bu ilk

alışmasının okurlara faydalı olmasını diliyorum. Umarım bu kitap, her biri öncekinden daha kıymetli nice çalışmanın öncüsü olur ve Makbule Altındal'ın başarıları artarak devam eder.

Doç. Dr. Kübra YETİŞ ŞAMLI

Beyazıt, 7.11.2023

ÖNSÖZ

Gemilerin büyük ekonomik değere sahip olması; denizde can, mal ve çevre güvenliğinin sağlanması gibi nedenler gemilerin ayırt edilebilir olmasını gerekli kılmaktadır. Geminin milliyeti, gemiyi diğer gemilerden ayıran bir unsurdur. Geminin çektiği bayrak ise geminin hangi devletin milliyetinde olduğunu gösterir. Bu nedenle çalışmamızda uluslararası antlaşmalarda gemi milliyetine ilişkin önem arz eden hususlar incelendikten sonra Türk gemisi olmanın koşulları ve buna bağlı olarak Türk bayrağı çekme hakkının kullanılması ele alınmıştır. Ayrıca Türk gemisi olmanın sonuçlarından olan kabotaj hakkı, Milli Gemi Sicili'ne kayıt imkânı ve bayrak devletinin denizde can, mal ve çevre güvenliğine yönelik düzenlemeleri üzerinde durulmuştur.

Öncelikle tezin konusunu belirleme aşamasından tezin tamamlanmasına kadar kıymetli fikirleri ile tez çalışmama daima destek olan, çalışma sürecimin tamamında yardımlarını bir an olsun esirgemeyen değerli danışman hocam, Sayın Doç. Dr. Kübra Yetiş Şamlı'ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmanın basıma hazırlanması ve yayımlanmasındaki tüm süreç boyunca yardımlarını ve desteğini esirgemeyen, öğrencisi ve asistanı olmaktan onur duyduğum kıymetli hocam, ana bilim dalı başkanımız Sayın Prof. Dr. Zehra Şeker Ögüz'e teşekkürlerimi arz ederim.

Yine öğrencisi ve asistanı olmaktan onur duyduğum değerli hocam, Sayın Prof. Dr. Emine Yazıcıoğlu'na göstermiş olduğu ilgi ve alaka için şükranlarımı arz ederim.

Bununla birlikte, yüksek lisans eğitimime 2210-A bursu kapsamında destek sağlayan TÜBİTAK'a; tez çalışmalarım esnasında daima destek olan sevgili eşim Abdulkadir Altındal'a teşekkürü borç bilirim. Çalışmanın hazırlanması sürecinde sevgili arkadaşım Selvet Kesmen Kayacan hatırı sayılır derecede yardımcı olmuştur. Kendisine de ayrıca şükranlarımı dile getirmek isterim.

Diğer yandan kendilerine duyduğum şükran ve minneti kelimelerle ifade edemeyeceğim sevgili annem, biricik babam ve

kıymetli kardeşlerim; hayatımın her anında olduğu gibi bu çalışma sürecinde de yanımda olmuşlardır, onlara da gönül dolusu şükran borçluyum.

Araş. Gör. Makbule Altındal

İstanbul, 2023

İÇİNDEKİLER

Sunuş	V
Önsöz	VII
Kısaltmalar Listesi	XIII
Giriş	1

BİRİNCİ BÖLÜM GEMİNİN MİLLİYETİ KAVRAMI

I. GEMİ KAVRAMI	3
II. MİLLİYET KAVRAMI	9
III. GEMİ MİLLİYETİ KAVRAMI	12
A. Gerçek Bağ Kriteri	14
1. Nottebohm Davası'nda Getirilen Gerçek Bağ Kriteri	14
2. Gerçek Bağ Kriterinin Gemiler Bakımından Kabulü	16
B. Herkesin Bir Milliyeti Olmalı ve Sadece Bir Milliyeti Olmalı İlkesi	22
C. Milliyetin Simgesi Olarak Bayrak Çekilmesi	24
1. Genel Olarak	24
2. Elverişli Bayrak Kavramı	25
IV. MİLLİYETİN TAYİNİNİN GEREKLİLİĞİ ve ÖNEMİ	29
A. Genel Olarak	29
1. İmtiyazlar Bakımından	33
2. Uygulanacak Düzenlemelerin Belirlenmesi Bakımından	34

İKİNCİ BÖLÜM MİLLİYETİN DÜZENLENMESİ VE İSPATI

I. ULUSLARARASI ANTLAŞMALARDA GEMİ MİLLİYETİ.....	37
A. Gemi Milliyetinin Düzenlenmesi	37
B. Uluslararası Antlaşmalarda Gemi Milliyeti	40
1. Devletlerin Milliyet Koşullarını Belirleme Serbestisi	41
2. Uluslararası Antlaşmalarda Gerçek Bağ.....	43
a. 1958 tarihli Cenevre Açık Deniz Sözleşmesi'nde Gerçek Bağ.....	43
(1) 1956 Taslağı'nda Gerçek Bağ Kavramı ve 1958 tarihli Cenevre Konferansı'ndaki Tartışmalar	43
(2) 1958 tarihli Cenevre Açık Deniz Sözleşmesi'nin Nihai Metninde Gerçek Bağ Kavramı	44
(3) IMCO Davası	46
b. 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nde Gerçek Bağ	47
c. 1986 tarihli Gemilerin Tescil Şartları Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde Gerçek Bağ	48
II. ULUSLARARASI ANTLAŞMALARDA MİLLİYETİN İSPATI.....	52
A. Genel Olarak.....	52
B. Sicil	53
C. Bayrak.....	54
D. Belgelendirme	55
III. TÜRK HUKUKUNDA MİLLİYETİN DÜZENLENMESİ VE İSPATI	57
A. Genel Olarak.....	57
B. Türk Bayrağı Çekme Hakkına Sahip Olma	58
1. TTK Hükümlerine Göre Bayrak Çekme Hakkı.....	58
a. Türk Bayrağı Çekme Hakkının Kazanılması.....	58
(1) Geminin Maliki Gerçek Kişi ise	59
(2) Geminin Maliki Tüzel Kişi ise.....	61
i. Tüm Tüzel Kişiler Bakımından Aranılan Koşul	61
ii. Kuruluş, Kurum, Dernek ve Vakıflar Bakımından Aranılan Koşul	61
iii. Ticaret Şirketleri Bakımından Aranılan Koşul	62

(3) Geminin Maliki Birden Çok Gerçek veya Tüzel Kişi ise	64
(4) Geminin Maliki Donatma İştiraki ise.....	65
b. TTK m. 940'a Getirilen İstisnalar	66
(1) Türk Gemilerinin Yabancı Bayrak Çekmesi	66
(2) Yabancı Gemilerin Türk Bayrağı Çekmesi	67
(3) Finansal Kiralama Şirketlerinin Malik Olduğu Gemilerin Türk Bayrağı Çekmesi.....	69
2. Türk Uluslararası Gemi Sicili'ne Tescille Bayrak Çekme Hakkının Kazanılması	69
a. Uluslararası Gemi Sicili İhdasına Yol Açan Nedenler ..	69
b. Türk Uluslararası Gemi Sicili.....	72
3. Bağlama Kütüğü'ne Kayıtlı Bayrak Çekme Hakkının Kazanılması	75
C. Türk Bayrağı Çekme Hakkının Kullanılması.....	81
1. Tescili Zorunlu Gemiler	81
a. Gemi Tasdiknamesi.....	83
b. Bayrak Şahadetnamesi.....	85
c. Bağlama Kütüğü Ruhsatnamesi.....	88
2. Tescili İsteğe Bağlı Gemiler	88
D. Türk Bayrağı Çekme Hakkının Kaybı.....	89

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM TÜRK HUKUKUNDA MİLLİYETE BAĞLANAN SONUÇLAR

I. KABOTAJ TEKELİNDEN YARARLANMA İMKANI..	91
A. Kabotaj Tekeli	91
B. Kabotaj Tekelinin İstisnaları.....	93
C. Kabotaj Tekelinden Yararlanabilme Şartları.....	95
1. Gemiler İçin Aranılan Koşul.....	96
2. Kişiler İçin Aranılan Koşul	98
II. MİLLİ GEMİ SİCİLİ'NE KAYIT İMKANI	103
III. BAYRAK DEVLETİNİN DENİZDE CAN, MAL VE ÇEVRE GÜVENLİĞİNE YÖNELİK DÜZENLEMELERİNE TABİ OLMA	105
A. Genel Olarak.....	105
B. Denizde Can ve Mal Koruma Hakkında Kanun'a Göre ..	106
C. Çevre Mevzuatına Göre.....	110

1. Çevre Kanunu.....	110
2. 1992 Tarihli Petrol Kirliliğinden Doğan Zararın Hukuki Sorumluluğu ile İlgili Uluslararası Sözleşme.....	113
3. 2001 Tarihli Gemi Yakıtlarından Kaynaklanan Petrol Kirliliği Zararının Hukuki Sorumluluğu Hakkında Uluslararası Sözleşme	116
Sonuç	117
Kaynakça	120

KISALTMALAR LİSTESİ

A.e.	: Aynı eser
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
BM	: Birleşmiş Milletler
b.	: Bent
bkz.	: Bakınız
BKUY	: Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği
Bs.	: Baskı
c.	: Cümle
C.	: Cilt
çev.	: Çeviren
dn.	: Dipnot
ÇK	: Çevre Kanunu
DCMKK	: Denizde Can ve Mal Koruma Hakkında Kanun
E.	: Esas
ed.	: Editör

eTTK	:eski Türk Ticaret Kanunu
f.	:Fıkra
GYKY	:Gemiler İçin Yetkilendirilmiş Kuruluşlar Yönetmeliği
HD	:Hukuk Dairesi
ILO	:International Labour Organization
IMO	:International Maritime Organization
İİK	:İcra ve İflâs Kanunu
K.	:Karar
Karşl.	:Karşılaştırınız
Kabotaj Kanunu	:Türkiye Sahillerinde Nakliyat-ı Bahriye ve Limanlarla Karasuları Dahilinde Kanun İcra-i Sanat ve Ticaret Hakkında Kanun
KHK	:Kanun Hükmünde Kararname
m.	:Madde
MGS	:Milli Gemi Sicili
RG	:Resmî Gazete
s.	:Sayfa(lar)
S.	:Sayı
T.	:Tarih
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
TD	:Ticaret Dairesi
TMK	:Türk Medeni Kanunu
TTK	:Türk Ticaret Kanunu
TUGS	:Türkiye Uluslararası Gemi Sicili
TUGSK	:Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu
TUGSY	:Türk Uluslararası Gemi Sicili Yönetmeliği

U.A.D.	:Uluslararası Adalet Divanı
UNCTAD	:United Nations Conference on Trade and Development
vd.	:Ve devamı
Y.	:Yıl

GİRİŞ

Geminin büyük ekonomik değere sahip olması, denizde can, mal ve çevre güvenliğine yönelik düzenlemelerin etkin bir şekilde uygulanabilmesi için geminin diğer gemilerden kolaylıkla ayırt edilebilmesi gereklidir. Bu da ancak geminin kimliğinin tayin ve tespiti ile mümkün olur. Çalışmamızın konusunu, geminin kimliğini tayin eden unsurlardan olan geminin milliyeti oluşturmaktadır. Geminin milliyeti, devlet ile gemi arasındaki aidiyet bağına ifade eder. Gemi ile devlet arasındaki milliyet bağı, geminin o devletin hukuk düzenine tabi olması sonucunu doğurur. Dolayısıyla gemi, milliyetinde olduğu devletin bayrağını çekme ve bu bayrak altında seyretme hakkına sahip olup devletin, milliyetinde olan gemilere tanıdığı haklardan yararlanırken, aynı zamanda denizde can, mal ve çevre güvenliğine yönelik düzenlemelerine tabi olur.

Çalışmamızın ilk bölümü “Geminin Milliyeti Kavramı”na ayrılmış olup bu çerçevede gemi kavramı ile milliyet kavramı açıklandıktan sonra gemi milliyeti kavramı ve bu kavramın unsurları izah edilmiştir. Akabinde ise gemi milliyetinin tayinin gerekliliği ve önemi üzerinde durulmuştur.

Takiben ikinci bölümün ilk kısmında gemi milliyetinin uluslararası antlaşmalarda düzenlenişi ve ispatı üzerinde durulmuştur. Ardından ikinci kısımda gemi milliyetinin düzenlenişi ve ispatı hususunda Türk hukukundaki mevzuat kapsamında, gemilerin hangi şartlarla Türk bayrağı çekme hakkına sahip olabileceği ve bu hakkın kullanılması incelenmiştir.

Son olarak üçüncü bölümde Türk hukukunda gemi milliyetine bağlanan sonuçlar; kabotaj tekeli, Milli Gemi Sicili’ne kayıt imkânı ve bayrak devletin denizde can, mal ve çevre güvenliğine yönelik düzenlemeleri olmak üzere üç ayrı başlıkta ele alınmıştır.